

gurlar ve Uygurca Üzerine" (TDAY Belle-ten 1958, s. 87-113), "Oğuzlar ve Oğuzeli Üzerine" (TDAY Belleten 1959, s. 1-26), "Oğuz Lehçesi Üzerine" (TDAY Belleten 1960, s. 23-48), "Eski Türkçe Bazı Adlar Üzerine I Gültekin" (X. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1963, Ankara 1964, s. 1-4) başlıklı olanlar özelikle zikre değer.

BİBLİYOGRAFYA :

Hasan Tahsin Banguoğlu, *Kendimize Geleceğiz*, İstanbul 1984, s. 96-102; *CHP Yedinci Kurultay Tutanağı*, Ankara 1948, s. 448-452, 465; İbrahim Arvas, *Tarihi Hakikatler (İbrahim Arvas'ın Hatıratı)*, Ankara 1964, s. 55-57, 62, 72-74; Feroz-Bedia Turgay Ahmad, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Ankara 1976, s. 40, 54-55, 321, ayrıca bk. İndeks; Eşref Edip, "Halk Partisinin Dini Siyaseti", *İslâm-Türk Ansiklopedisi Mecmuası*, II/84, İstanbul 1947, s. 12, 14-16; a.mlf., "Halk Partisi Müfritlerinin Din Aleylarlığı", a.e., II/89 (1947), s. 5; "İlk Okullarda Din Tedrisatı İmam Hatip Mektepleri İslâm İlahiyat Fakültesi Hakkında H.P. Meclis Grubu Komisyonunun Raporu", a.e., II/96 (1948), s. 9-11; Yusuf Ziya (Yörükan), "Din Maarifi ve Din Tedrisatı I", a.e., II/98 (1948), s. 2, 12, 15; a.mlf., "Din Maarifi ve Din Tedrisatı II", a.e., II/99 (1948), s. 2-4; "Müfritler İş Başında", *Sebilürreşad*, I/5, İstanbul 1948, s. 78-79; "Mekteplere Konacak Din ve Ahlak Dersleri Ne Oldu? Din Üzerindeki Baskı Daha Ne Kadar Devam Edecek?", a.e., I/15 (1948), s. 233-234; M. Raif Ogan, "İmam-Hatip Kurslarında İlahiyat Fakültelerinde", a.e., II/30 (1949), s. 71-72; Abdurrahim Zapsu, "Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu'na Açık Mektup", *Ehl-i Sünnet*, III/52, İstanbul 1949, s. 10-11, 16; Altan Dellorman, "Geleceğe Bir Ses", *Türk Edebiyatı*, sy. 186, İstanbul 1989, s. 19-20; Necmettin Hacıeminoğlu, "Tahsin Banguoğlu'nun Ardından", a.e., sy. 187 (1989), s. 13-14; İsmail Kara, "Tahsin Banguoğlu'ndan Birkaç Hatıra Çok Partili Hayata Girenken", *TT*, XI/66 (1989), s. 47-48, 367-368; Fethi Tevettoğlu, "Prof. Dr. Hasan Tahsin Banguoğlu", *TDL*, sy. 451 (1989), s. 51-56; Osman Fikri Sertkaya, "Kendi Kaleminden Hasan Tahsin Banguoğlu", a.e., sy. 465 (1990), s. 129-133; M. Ertuğrul Düzdağ, "Nâhoş Sadâlar", *Zaman*, İstanbul 25 Ağustos 1989, s. 2; *TDEA*, I, 309-310.

OSMAN F. SERTKAYA

BÂNİCÜRİLER

III-IV. (IX-X.) yüzyıllarda
Tohâristan ve Bedahşan'da
hüküm süren küçük bir hânedan.

Ebû Dâvûdîler adıyla da bilinen bu hânedanın İran asıllı olduğu ileri sürülmüşse de, adının sonundaki "cür"un Türkçe'de rütbe ve unvan olarak kullanıldığı dikkate alınırsa, Sîmcürîler gibi onların da Türk olduğu söylenebilir. Bânîcürîler'in soy kütükleri ve tarihleri hakkın-

daki bilgiler çok azdır. Hânedanın kurucusu Bânîcür'un Abbâsî halifeleri Ebû Ca'fer el-Mansûr ve Mehdî'nin çağdaşı olduğu sanılıyor. Bânîcür'un oğlu Hâşim (ö. 243/857-58), Yukarı Ceyhun kenarında Vahş ve Helâverd dağlık bölgelerinin hâkimi idi. Ailenin kesin olarak bilinen ilk ferdi, Hâşim'in torunu olan Dâvûd b. Abbas'tır. Dâvûd 233'ten (847-48) itibaren Belh valisi idi. Belh dışındaki Nevşâd Sarayı ile şehirdeki bazı yapıları o inşa ettirdi. Saffârîler'den Ya'kûb b. Leys 872'de Belh'i işgal ettiği zaman bütün bu yapılar tahrip edildi. Dâvûd Sâmanîler'in idaresindeki Semerkant'a kaçtıysa da kısa bir süre sonra Belh'e geri döndü ve orada öldü (259/873).

Dâvûd'un yeğeni Ebû Dâvûd Muhammed b. Ahmed, Bedahşan bölgesindeki Enderâbe ve Pençîr şehirlerini idaresi altına aldıktan sonra Belh'te hüküm sürdü (874-899). Saffârîler'den Amr b. Leys, Ebû Dâvûd ile birlikte Sâmanî Hükûmdarı İsmâil b. Ahmed'i hâkimiyeti altına almak istediysen de Belh yakınındaki savaşta mağlûp oldu ve esir düştü (900). Bu tarihten itibaren Belh Sâmanîler'in idaresine geçti.

Bânîcürîler'in Huttel'deki kolunun başında ise yaklaşık 272'de (885) Dâvûd b. Abbas'ın akrabası olan Hâris b. Esed bulunuyordu ve 293'te (905-906) hâlâ orada hüküm sürmekteydi. Aynı aileden Ca'fer b. Ebû Ca'fer Sâmanîler'e tâbi olarak Huttel'i idare ettiği sırada isyana teşebbüs edince Sâmanî Emîri II. Nasr'ın (914-943) gönderdiği ordu onu mağlûp etti ve esir alarak Buhara'ya getirdi. Ancak Sâmanî ailesi içindeki mücadele sırasında serbest kalan Ca'fer Huttel'e giderek II. Nasr'a itaat arzetti. Daha sonra yerine oğlu Ahmed b. Ca'fer geçti. Ahmed, Horasan Valisi Ebû Ali Çağânî isyan ettiği Sâmanîler'e mağlûp olduktan (947) sonra Yukarı Ceyhun vadisindeki mahallî hükümdarlarla bir ittifak oluşturdu. Bu ittifaka katılanlar arasında Ahmed b. Ca'fer ile Reşt emîri ve Kumîcîler adlı Türk kabilesi de vardı. Ancak Sâmanî ordusu Ebû Ali ve müttetiklerini tekrar mağlûp etti (948). Bânîcürîler'in hangi tarihe kadar hüküm sürdüğü kesin olarak bilinmemekle beraber bu hânedanın Gazneli Sultan Mahmud devrinde (998-1030) sona erdiği anlaşılmaktadır. Nitekim Sultan Mahmud öldükten sonra oğulları Muhammed ve Mesud arasındaki taht mücadelesi sırasında, Mesud kendisine yardımcı kuvvet ararken Karahanlılar'dan Ali Tegin'e Huttel'i ver-

meyi vaad ettiği gibi Abbâsî Halifesi Kâim-Biemrillâh da Gazneliler'in Huttel'e hâkim olmalarını tasdik etmişti (1031).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hurdâzbih, *el-Mesâlik ve'l-memâlik*, VI, 180; Narşahî, *Târîhu Buḥârâ* (nşr. Müderris Razavî), Tahran 1317 hş., s. 102; Ali b. Zeyd el-Beyhakî, *Târîh-i Beyhak* (nşr. Ganî-Feyyâz), Tahran 1324 hş., s. 94, 210, 283, 291; Gerdîzî, *Zeynû'l-aḥbâr* (nşr. Abdülhay Habîbî), Tahran 1346 hş., s. 139, 157; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil* (trc. Ahmet Ağırakça), İstanbul 1986, VII, 206-207, 222; 1987, VIII, 184; Barthold, *Türkistan*, s. 95; Bayur, *Hindistan Tarihi*, I, 172, 184, 189, 191; C. E. Bosworth, "The Rulers of Chaghāniyān in Early Islamic Times", *IRAN*, XIX, London 1981, s. 7, 10, 18; a.mlf., "Bānîdjürîds", *El² Suppl.* (İng.), s. 125; a.mlf., "Khuttalān", *El²* (İng.), V, 75-76; R. Hartmann, "Belh", *IA*, II, 485-487; R. N. Frye, "Balkh", *El²* (İng.), I, 1000-1001.

ERDOĞLAN MERÇİL

BANJUL

Gambia'nın başşehri.

Batı Afrika'nın Atlantik kıyısında, bütün Afrika'da açık deniz gemilerinin sokulmasına en elverişli akarsu olan ve ülkeye de adını veren Gambia nehrinin halicinde kurulmuş bir liman şehridir. Halicin genişleyerek okyanusa açılmasından önce biraz daraldığı ve eninin 5 kilometreye indiği kesimdeki sol kıyıya yakın, küçük Saint Mary adası üzerinde yer alır. Banjul köle ticaretini önlemek ve Senegal'in Fransa'ya bağlanması sebebiyle oradan ayrılan İngiliz tâcirleri için bir çıkış sağlamak üzere 1816'da İngilizler tarafından askerî üs olarak kurulmuş ve bu üsse o tarihte İngiltere'nin sömürgeler bakanı olan Kont Bathurst'a izâfeten Bathurst adı verilmiştir. Uzun süre Gambia sömürgesinin idare merkezi olan Bathurst, 1965'te bağımsızlığına kavuşan ülkenin başşehri oldu ve adı da bağımsızlıktan dokuz yıl sonra Banjul olarak değiştirildi. Şehir batıda anakara üzerindeki Kombo Saint Mary yöresine bir köprü ile, nehrin karşı kıyısındaki Barra'ya ise feribot seferleriyle bağlıdır. 23 km. güneybatıdaki Yundum Milletlerarası Havaalanı şehrin diğer ülkelerle hava bağlantısını sağlar. İş ve ticaret merkezleri nehir boyunca yer alır. İngiliz yönetiminin derin izleri şehrin mimarisinde, özellikle Victoria stili geniş revaklı alçak yapılarda ve özenle bakılan yeşil alanlarda göze çarpar. Karışık olan nüfusun yaklaşık yarısını Mandingolar ve Voloflar oluşturur; Akular ile Moritanyalı ve Lübnanlı topluluklar şehir nü-